

О.О. Сунцова (Національна академія управління, м. Київ, Україна)
**ФІНАНСОВІ МЕТОДИ В РЕГУЛЮВАННІ
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ**

У статті розглянуто нові класифікаційні підходи до визначення видів фінансових методів у регулюванні економічного розвитку національного господарства будь-якої країни світу. Оптимізовано класифікацію фінансових методів управління національною економікою. Запропоновано концепцію удосконалення механізму макроекономічного регулювання розвитку національного господарства за складовою фінансових методів її регулювання.

Ключові слова: регулювання розвитку національного господарства, макроекономічне регулювання, економічний розвиток, фінансові методи.

Літ. 20.

А.А. Сунцова (Национальная академия управления, г. Київ, Украина)
**ФИНАНСОВЫЕ МЕТОДЫ В РЕГУЛИРОВАНИИ
ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ**

В статье рассмотрены новые классификационные подходы к определению видов финансовых методов в регулировании экономического развития национального хозяйства любой страны мира. Предлагается оптимизировать классификацию финансовых методов управления национальной экономикой. Предложена концепция совершенствования механизма государственного регулирования развития национального хозяйства по составляющей финансовых методов ее регулирования.

Ключевые слова: регулирование развития национального хозяйства, макроекономическое регулирование, экономическое развитие, финансовые методы.

A.O. Suntsova (National Academy of Management, Kyiv, Ukraine)
**FINANCIAL METHODS IN REGULATION OF ECONOMIC
DEVELOPMENT OF A COUNTRY**

The article deals with new approaches to classification of types of financial methods in regulation of economic development of national economy for any country of the world. It is suggested to optimize the classification of financial methods for the national economy management. The concept is offered for improving the mechanism of state regulation of the national economy development in the part of financial methods of its regulation.

Keywords: regulating the development of national economy; macroeconomic regulation; economic development; financial methods.

Постановка проблеми. В сучасних умовах швидких змін у динаміці розвитку національних господарств постає нагальне питання – які методи впливу на розвиток економіки краще застосовувати в кожній конкретній умові та стані розвитку певного національного господарства? Зважаючи на те, що вказаною проблематикою практично не займалися вчені-економісти, першим кроком у цьому напрямі має стати класифікація фінансових методів регулювання економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Невирішені раніше частини загальної проблеми. Питанням розробки концептуальних підходів і класифікації до визначень видів фінансових методів регулювання економічного розвитку національного господарства й економічного регулювання складних соціально-економічних систем присвятили свої праці такі відомі вітчизняні та російські вчені, як: О. Амоша [1], В. Геєць [2], М. Єрмошенко [3], С. Львовчкін [4],

М. Макаренко [5] та інші. Серед представників західної неокласичної наукової школи, які протягом тривалого часу вели пошук шляхів ефективного макроекономічного регулювання розвитку національного господарства, слід відмітити К. Блэкбурна [13], Дж. Бойда [14], Р. Голдсмита [16], Дж. Грінвуда [17], О. Йованович [17], Р. Левайна [19], Р. Харрода [18] та багатьох інших. Але, незважаючи на ґрунтовні дослідження у цій сфері, пошук концепції ефективного використання економічних важелів і методів макроекономічного регулювання розвитку національного господарства триває й досі, особливо це стосується їх класифікації для забезпечення сталих темпів соціально-економічного розвитку країни.

Метою дослідження є спроба розробити нові концептуальні підходи до класифікації фінансових методів регулювання розвитку національного господарства.

Основні результати дослідження. Фінансові методи – це засіб впливу фінансових відносин на процеси суб'єктів господарювання та держави. В західній літературі [11] основним призначенням фінансових методів вважається вимірювання співвідношення розмірів вкладених у певну ланку фінансів чи галузь економіки ресурсів та отриманих прибутків [12]. При цьому мають значення абсолютно всі вкладені ресурси, які можна фінансово виміряти [15], наприклад, трудовий капітал, виміряний розміром заробітної плати, інтелектуальний капітал, виміряний або розміром економії в результаті впровадження новачій, або розміром збитків.

Умовно всі фінансові методи можна класифікувати таким чином [9; 10]:

- функціональні фінансові методи;
- апаратні фінансові методи;
- аналітичні фінансові методи;
- регуляторні фінансові методи.

Розглянемо особливості застосування деяких із них.

Основним інструментом податкового планування є схеми податкової оптимізації. Рішення про вибір конкретної схеми приймається суб'єктом господарювання залежно від цілей, яких бажає досягти платник, можливостей (для застосування потрібен значний проміжок часу або додаткові витрати на її впровадження (створення підприємства-сателіта)), ставлення до конкретних оптимізаційних заходів третіх осіб (контрагентів, працівників, контролюючих органів), періоду, упродовж якого буде використовуватися оптимізація (для разової угоди чи тривалого застосування).

Залежно від змін, які будуть здійснені на підприємстві при впровадженні податкової оптимізації, схеми можна поділити на:

- локальні – передбачають оптимізаційні заходи лише щодо одного податку або збору;
- комплексні – пов'язані з податковим плануванням конкретних господарських операцій щодо всіх пов'язаних з ними податків і зборів;
- глобальні – передбачають планування податкових наслідків здійснення різних видів господарської діяльності та відповідну структурну реорганізацію підприємства.

За сферою застосування всі існуючі схеми податкової оптимізації можна згрупувати за спільними ознаками (методами) системи заходів податкової політики:

- метод зміни відносин. Зазвичай одна й та сама господарська мета може бути досягнута кількома альтернативними шляхами. Чинне законодавство майже не обмежує суб'єкта господарювання у виборі форми, контрагентів та інших умов угоди тощо. Платник податку має можливість обирати оптимальний варіант з урахуванням економічного результату та впливу на оподаткування. Суть такого методу полягає в заміні операції, яка передбачає надмірне оподаткування на операцію, що дозволяє досягти цієї або максимально наближеної мети, але зі значно легшими податковими витратами (передача майна безоплатно – продаж за 1 грн. – зниження податкових зобов'язань з ПДВ);

- метод поділу відносин. Суть полягає у заміні однієї операції на кілька, що в результаті дозволяє зменшити загальну суму податкових зобов'язань (наприклад, договір про підрядні роботи з фізичною особою замінюється на два договори: договір про придбання матеріалів і договір надання послуг – у цьому випадку базою для обчислення відрахувань до позабюджетних фондів буде лише вартість наданих послуг);

- метод скорочення бази оподаткування. Полягає в тому, що чим менша база оподаткування, тим менше податку доведеться сплатити (наприклад, продаж товаро-матеріальних цінностей (ТМЦ) за ціною, нижчою за ціну придбання, основних засобів – нижче за балансову вартість – як наслідок зниження податкових зобов'язань продавця з податку на прибуток);

- метод відстрочення податкового платежу. Сукупність дій, які дозволяють перенести момент виникнення об'єкта оподаткування на майбутні податкові періоди. (Використання договору комісії замість укладання договору поставки – дозволяє відстрочити момент збільшення валових доходів у продавця; переказ коштів останнього дня звітного періоду);

- метод перенесення бази оподаткування. Тут задіяні два і більше підприємства, одне з яких має нижчі (або нульові) ставки оподаткування з певних податків. Ці підприємства так взаємодіють, щоб максимально зменшити базу оподаткування у підприємства з більшою податковою ставкою. Існують такі види перенесення бази оподаткування:

- метод пільгового підприємства. Полягає у перенесенні об'єкта оподаткування (окремих операцій, видів діяльності, майна) на інші суб'єкти господарювання, які мають пільговий режим оподаткування, що пов'язаний з особливим статусом цих суб'єктів підприємницької діяльності (суб'єкти малого підприємництва, що використовують спрощену систему оподаткування, сільгоспвиробники, підприємства громадських організацій інвалідів, неприбуткові організації тощо);

- метод делегування податків підприємству-сателіту. Полягає у передачі об'єкта оподаткування іншому підприємству, пов'язаному з платником податків. Цей метод пов'язаний з розміщенням податкоємних видів діяльності на інших підприємства, контрольованих платником (перенесення сплати ПДВ на підприємство-експортера);

- метод офшор. Перенесення об'єкта оподаткування на територію юрисдикції, де діють особливі умови оподаткування – податкові пільги (tax benefits) в середині країни (до спеціальних економічних зон) або інші країни (офшорні зони – tax heaven), де діяльність оподатковується за низькими ставками або повністю звільнена від оподаткування.

- метод використання облікової політики. Ґрунтується на взаємозалежності податкового та бухгалтерського обліку. Так, за допомогою зміни облікової політики можуть бути змінені розміри податкових баз (наприклад, залежно від обраного методу обліку запасів підприємство отримуватиме різну суму валових витрат).

Сучасний стан розвитку податкового законодавства має низький рівень, що викликано надмірною його перевантаженістю різноманітними актами, норми яких не завжди узгоджені між собою, складністю, нечіткістю трактування окремих положень (фактично внаслідок відсутності Податкового кодексу), наявністю значної кількості необґрунтованих пільг, що створюють податкові преференції для одних учасників ринку та значні фіскальні проблеми для інших. Такий дисбаланс законодавства створює сприятливі умови для розробки й використання господарюючими суб'єктами широкого спектру інструментів зменшення податкового навантаження.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Комплексну класифікацію видів фінансових методів управління економічним розвитком країни слід проводити за такими параметрами: форма та об'єм оцінки, комплексність, охоплення, призначення, інформаційна база, часове спрямування, час здійснення, середовище, обсяг досліджуваних критеріїв. На основі зазначених параметрів проведено теоретичну оцінку впливу детермінант фінансового механізму на ступінь регулювання темпів макроекономічного розвитку національного господарства; класифікацію методів впливу на ступінь макроекономічного регулювання розвитку національного господарства за функціональними, апаратними, аналітичними та регуляторними складовими; класифікацію ризиків податкового планування.

1. Амоша О.І., Яценко Ю.П. Інвестиційне забезпечення реформ у промисловості // Соц.-екон. дослідж. в перехід. період. Україна в XXI ст.: Концеп. та моделі екон. розв.: Щорічник наук. праць. – 2001. – Вип. 23. – С. 211–219.

2. Гець В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії розвитку / НАН України; Ін-т екон. та прогноз. НАН України. – К., 2009. – 864 с.

3. Єрмошенко М.М. Проблеми державного регулювання інноваційного розвитку підприємств і шляхи їх розв'язання // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №3. – С. 45–54.

4. Львовичкін С.В. Макрофінансова стабілізація в Україні у контексті економічного зростання: Автореф. дис... д-ра екон. наук: спец. 08.00.08. – К., 2004 – 26 с.

5. Макаренко М.І. Глобалізаційні ризики для монетарної сфери України // Стратегія соціально-економічного розвитку України та пріоритети грошово-кредитної політики: Матеріали науково-практичної конференції. – К.: НБУ, 2007. – С. 154–160.

6. Новини // Міністерство економіки України // www.me.gov.ua.

7. Новини // Міністерство фінансів України // www.minfin.gov.ua.

8. Статистична інформація // Державний комітет статистики України // www.ukrstat.gov.ua.

9. Сунцова О.О. Оцінка податкової конкуренції як чинника регіонального розвитку // Теорія і практика економіки та підприємництва / Матеріали V Юбилейной Международной научно-практической конференции (Алушта, 5–7 мая 2008 года). – Алушта, 2008. – С. 91–92.

10. Ястремский О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки. – К.: Знання, КОО, 1998. – 714 с.

11. Barro, R.J. (1990). Government Spending in a Simple Model of Endogenous Growth. *Journal of Political Economy*, 98: 103–125.
12. Benhabib, J., Rustichini, A. (1996). Social Conflict and Growth. *Journal of Economic Growth*, 1: 129–146.
13. Blackburn, K., Hung, V. (1998). A Theory of Growth, Financial Development and Trade. *Economica*, New Series, 65(257): 107–124.
14. Boyd, J.H., Smith, B.D. (1996). The Co-evolution of Real and Financial Sectors in the Growth Process. *World Bank Economic Review*, 10: 371–396.
15. Chen, B.-L. (2003). An Inverted Relationship Between Inequality and Long-Run Growth. *Economics Letters*, 78: 205–212.
16. Goldsmith, R.W. (1969). *Financial Structure and Development*. Yale University Press, New Haven. 452 p.
17. Greenwood, J., Jovanovic, B. (1990). Financial Development, Growth and Distribution of Income. *Journal of Political Economy*, 98(5): 1076–10107.
18. Harrod, R. (1973). *Economic Dynamics*. London: Macmillan. 720 p.
19. Levine, R. (1997). Financial Development and Economic Growth: Views and Agenda. *Journal of Economic Literature*, 35: 688–726.
20. Nash, J. (2002). Ideal Money. *Southern Economic Journal*, 69(1): 4–11.

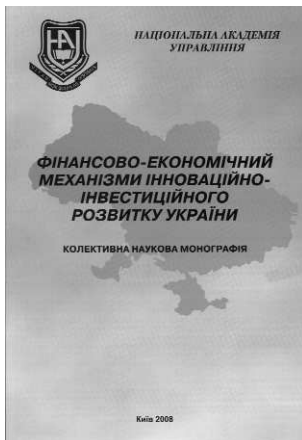
Стаття надійшла до редакції 23.07.2012.

КНИЖКОВИЙ СВІТ

СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА
ПРЕСТИЖНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Україна, 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26
E-mail: book@nam.kiev.ua
тел./факс 288-94-98, 280-80-56

Фінансово-економічні механізми інноваційно-інвестиційного розвитку України: Колективна наукова монографія / Кириченко О.А., Єрохін С.А. та ін.; За наук. ред. д.е.н., проф. О.А. Кириченко. – К.: Національна академія управління, 2008. – 252 с. Ціна без доставки – 25 грн.

Монографія присвячена актуальній проблемі світової та вітчизняної економічної науки, викладені теоретико-методологічні питання формування стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки та формування її фінансово-економічного механізму. В основу викладу матеріалу монографії покладені багаторічні дослідження науковців в галузі економічної теорії, фінансів та банківської справи, які були апробовані на сторінках авторитетного журналу "Актуальні проблеми економіки" в 2004–2007 роках. В монографії обґрунтовано шляхи переходу економічної системи України від підприємства до рівня держави на більш високий цивілізаційний рівень за рахунок створення ефективного фінансово-економічного механізму інноваційно-інвестиційного розвитку.